

***«І мертвим, і живим, і
ненародженим землякам
моїм, в Україні і не в Україні
моє дружнє посланіє...»***

***«А ще хто речет, яко люблю бога, а
брата свого ненавидит, ложь єсть».***

*Дележа Альбіна Ярославівна,
Вчитель української мови
та літератури гімназії № 290
м.Києва*

Історія написання

В 1845 році під час перебування в Україні Т. Шевченко узагальнив свої думки щодо необхідності пробудження в українському народі національної і громадянської свідомості. Тарас Шевченко ретельно вивчав і аналізував інтереси, духовність освіченість ставлення до минулого та сучасного життя простого народу і прийшов до висновку, що більшість дворянства була задоволена політикою монархії зовсім байдужа до долі рідного краю. Всі дії прогресивно налаштованих інтелігентів зводилися до обговорення, порожньої полеміки і не бачила реального втілення ідей. Своє бачення щодо вирішення питання Тарас Шевченко і висловив у творі **«І мертвим, і живим, і ненародженим...»**.

Твір написаний Т. Шевченком 1845 р. у В'юнищі, його автограф міститься в альбомі «Три літа». На відміну від усіх відомих послань, цей твір вражає всеохоплюючими масштабами адресатів: це й усі минулі покоління українців («мертві»), і Шевченкові сучасники («живі»), і далекі нащадки («ненародженні»), українці, що мешкають у своїй землі, і ті, кого доля завела в далекі краї — до кожного звернене слово поета-пророка. Характер послання сам автор визначив як «дружнєє», хоча лунають у ньому гострі, палкі слова, звернені до тих, кому дано можливість вершити долю України.

Значення епіграфу до твору

Епіграфом до твору стали слова з Біблії: **«Коли хто говорить: Люблю Бога, а брата свого ненавидить — лжа оце».**

Шевченко таким епіграфом натякає на панів, які експлуатують кріпаків і водночас говорять, що люблять народ. Цим самим поет порушує проблему лицемірства, фальшивого патріотизму, що ведуть згодом до зради, утрати своєї національної свідомості.

Головна проблема твору — це обов'язок інтелігенції перед народом. В епіграфі послання і визначено провідну ідею твору: фальшивою є любов тих до батьківщини, хто пригноблює «братів незрящих». У творі органічно поєднується гостра критика ліберального панства із закликом до передової дворянської інтелігенції брататися з народом. У посланні зафіксовано такі, тоді ще далеко не усвідомлені суспільною думкою, риси лібералів, як демагогія, фальшивий патріотизм і народолюбство. Гострою критикою тавроване плазування доморощених лібералів перед іноземщиною, бездумне бажання перенести «великих слів велику силу» з «чужого поля» на рідну землю.

Робота над змістом твору

Складіть паспорт твору

Тема: зображення змодельованого образу національної еліти, якою вона повинна бути, визначення її політичних та морально-етичних поглядів.

Ідея: утвердження віри народу в перемогу над класовим ворогом, різке засудження плазування співвітчизників перед західною культурою та способом життя, заклик до ретельного вивчення здобутків світової науки, культури, літератури, розвитку національних суспільних інститутів.

Основна думка:

- А) Учитесь, читайте, і чужому наuczайтесь, й свого не цурайтесь...*
- Б) правду треба шукати на власній землі, силу слід черпати, спираючись на свій народ, справжню волю можна здобути в єднанні з ним;*
- В) інтелігенція України повинна бути разом із народом, просвітити його, написати українську історію і зберегти культуру.*

Робота над змістом твору

Жанр: послання.

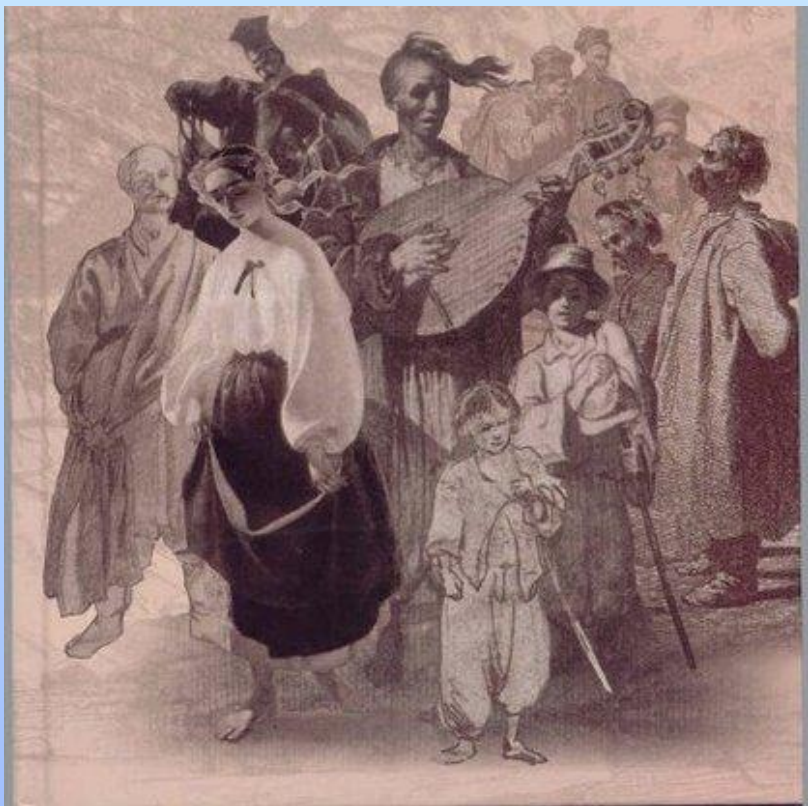
Вид лірики: патріотична
(громадянська).

Провідні мотиви: критика української еліти, яка зневажає український народ, і заклик до соціального примирення заради відродження нації.

Теорія літератури

Послання — епістолярно-публіцистичний вірш, написаний у формі звернення до певної реально існуючої особи (іноді до багатьох осіб). Зміст віршових послань може бути найрізноманітнішим: від дружнього обміну думками до політичних декларацій, філософських узагальнень, естетичних програм. Широко представлений цей жанр в українській літературі. Класикою стали вірші Т. Шевченка «І мертвим, і живим, і ненарожденим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє», «Гоголю», «Марку Вовчку», «До Основ'яненка», «М. Костомарову».

Особливості назви твору

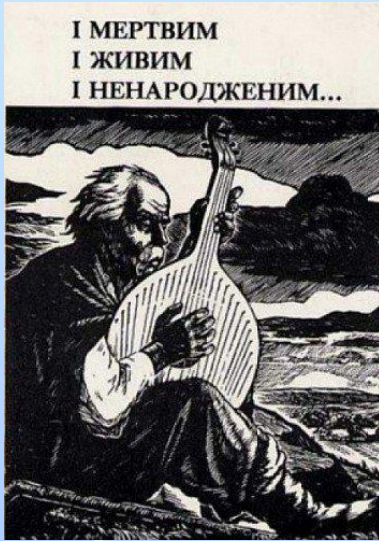

Мертві — українські поміщики-кріпосники;

Живі — інтелігенція, про яку поет найбільше говорить у творі, ненароджені — простий народ, поневолений, не готовий до участі в боротьбі.

У заголовку цього твору автор звертається не тільки до своїх сучасників, а й до «ненароджених земляків», тобто до наступних поколінь українців — отже, й до нас. Він вчить, що наш порятунок — в єдності всіх сил нації.

Композиція твору

Твір умовно можна поділити на 5 частин:

- 1) Епіграф
- 2) вступ (ліричний герой закликає інтелігенцію полюбити свій народ),
- 3) критика тогочасної еліти
- 4) проповідницький монолог,
- 5) ліричний герой закликає інтелігенцію народ праведним шляхом.

Слова з твору, що стали афоризмами

Поясніть значення слів з послання, що стали афоризмами

Кайданами міняються,
Правдою торгують.

В своїй хаті своя й правда,
І сила, і воля.

Подивіться на рай тихий,
На свою країну,
Полюбіте щирим серцем
Велику руїну,
Розкуйтеся, братайтеся!

Нема на світі України,
Немає другого Дніпра,
А ви претесея на чужину
Шукати доброго добра.

Слова з твору, що стали афоризмами

Поясніть значення слів з послання, що стали афоризмами

Ох, якби те сталося,
щоб ви не вертались.

Схаменіться! будьте
люде,
Бо лихо вам буде.

Одцурається брат
брата
І дитини мати.

Не дуріте дітей ваших,
Що вони на світі
На те тільки, щоб
панувать...

Та й засудять, і
премудрих
Немудрі одурять!

Якби ви вчилися так, як
треба,
То й мудрість би була своя.

Та читайте
Од слова до слова,
Не минайте ані титли,
Ніже тії коми,
Все розберіть... та й
спитайте
Тоді себе: що ми?..
Чиї сини? яких батьків?
Ким? за що закуті?.

Учітесь, читайте,
І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь!

Обніміться ж, брати мої,
Молю вас, благаю!

Проведення тестового опитування

- **1. За що поет дорікає панству? Вони:**
 - А) багато їдять і сплять;
 - б) не читають класичної літератури;
 - В) Правдою торгують і бога зневажають;
 - Г) байдужі до долі дітей-сиріт.

- **2. Т. Шевченко називає Україну:**
 - А) Великою руїною; Б) пограбованою і приниженою;
 - В) квітучим раєм; г) дівчиною красунею.

- **3. Поет у творі критично ставиться до тих, хто:**
 - А) не цікавиться історичним минулим рідного краю;
 - Б) Намагається виїхати за кордон;
 - В) зневажає мову;
 - Г) відцурався від народних традицій.

Проведення тестового опитування

- **4. Емігрувавши за кордон, українці розшукують там:**
 - а) нові помешкання; б) добро; в) райський куток; г) чарівне диво.
- **5. Україна у творі порівнюється із:**
 - А) Тихим раєм; Б) кутком світла і тепла;
 - В) дивовижною планетою; г) дівочою красою.
- **6. На думку Т. Шевченка, правду, силу і волю можна відчутти виключно:**
 - А) на небі; б) у чужому краю; в) У рідній країні; Г) неподалік від місця, де ти народився.
- **7. Неповторним для українців у світі є:**
 - А) Сибір; б) Дніпро; В) дивний рай; г) міф про волю.
- **8. Тарас Григорович у творі, звертаючись до співвітчизників, закликає їх:**
 - А) поважати один одного;
 - Б) писати художні твори про минувшину;
 - В) вирушити за кордон на пошук щасливої долі;
 - Г) Чужому навчатися і свого не цуратися.

Домашнє завдання

- 1) конспект с.240-243;
- 2) Вивчити **напам'ять** уривок послання «І мертвим, і живим...»
- 3) Прочитати твори Т.Шевченка «Катерина», «Наймичка», «На панщині пшеницю жала...», «Марія», «У нашім раї на землі...» (тексти можна завантажити з сайту вчителя – вкладка «матеріали»).

Уривок для вивчення напам'ять:

Схаменіться! будьте люди,
Бо лихо вам буде!
Розкуються незабаром
Заковані люди,
Настане суд, заговорять
І Дніпро і гори!
І потече сторіками
Кров у синє море
Дітей ваших... і не буде
Кому помагати.
Одцурається брат брата
І дитини мати.
І дим хмарою заступить
Сонце перед вами,
І навіки прокленетесь

Своїми синами!
Умийтеся! образ Божий
Багном не скверніте.
Не дуріте дітей ваших,
Що вони на світі
На те тільки, щоб панувать...
Бо невчене око
Загляне їм в саму душу
Глибоко! глибоко!
Дознаються небожата,
Чия на вас шкура,
Та й засудять, і премудрих
Немудрі одурять!